

Asia: OM 60/08/2013

AHVENANMAAN ITSEHALLINNON KEHITTÄMINEN – AHVENANMAA-KOMITEAN 2013 LOPPUMIETINTÖ

Lausuntopyyntö

1 luku Ahvenanmaan itsehallinto

Ei lausuttavaa.

2 luku Maakuntapäivät ja Ahvenanmaan hallitus

Ei lausuttavaa.

3 luku Ahvenanmaan kotiseutuoikeus

Ei lausuttavaa.

4 luku Ahvenanmaan maaherra ja Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunta

Ei lausuttavaa.

5 luku Lainsäädäntö

- lausunnonantajista viranomaistahoja pyydetään oman hallinnonalansa näkökulmasta arvioimaan 26, 28 ja 30 §:n toimivaltuetteloissa lueteltujen toimivalta-alojen otsikointia ja niiden perusteluja, ovatko ne oikeita ja riittäviä, mitä täydennyksiä tarvittaisiin? Ovatko niissä käytetyt juridiset käsitteet ajan tasalla ja oikeita?- lausunnonantajista viranomaistahoja pyydetään oman hallinnonalansa näkökulmasta arvioimaan yleisellä tasolla lakiehdotuksen 28 §:n hallinnollisia, taloudellisia ja muita vaikutuksia, jotta näistä voitaisiin kertoa laajemmin hallituksen esityksessä.

28 § Eduskunnalle kuuluva ja maakuntapäivien päätöksellä siirrettävä lainsäädäntövalta

Kiinteistön muodostus ja kiinteistön rekisteröinti

Kiinteistötietojärjestelmä (KTJ) muodostuu kiinteistörekisteristä (kiinteistöjaotus / maanmittaustoimitukset) ja lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä (omistusoikeuksien ja rasiusten

kirjaaminen kiinteistöihin). Maanmittauslaitokselta saadun selvityksen mukaan Ahvenanmaan maakunnalle Ahvenanmaan itsehallintolain 28 §:n 16 kohdassa tarkoitettujen tehtävien (kiinteistönmuodostus ja kiinteistöjen rekisteröinti sekä niihin liittyvät tehtävät) suorittamisesta aiheutuu Maanmittauslaitokselle vuositasona noin 1,5 - 1,7 milj. euron kustannus. Arvio perustuu Ahvenanmaan maakunnassa vuosittain tehtävien maanmittaustoimitusten prosenttiosuuteen (n. 2 %) koko maassa tehtävien toimitusten määrästä ja tekemisestä syntyvistä kokonaiskustannuksista ja vastaa Ahvenanmaan maakunnan osuutta Maanmittauslaitokselle KTJ:n valtakunnallisesta ylläpidosta aiheutuvista kokonaiskustannuksista.

Arviota Ahvenanmaan oman KTJ -järjestelmän rakentamisesta (kertaluonteinen kustannus) ja sen ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista ei ole mahdollista tehdä ilman konkreettisempia tietoja kehitettäväksi halutun järjestelmän sovellusympäristöstä ja tarvemäärittelyistä. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan mahdollinen KTJ:n ylläpidon siirto itsehallintolain 28 §:n 16 -kohdassa tarkoitettulla tavalla edellyttäisi mittavia, suuruusluokaltaan usean miljoonan euron kertaluonteisia investointeja. Siirrosta aiheutuvien kustannusten tarkempi osittelu ei ole mahdollista senkään vuoksi, että KTJ muodostuu eri rekisterien toiminnallisesta kokonaisuudesta.

Selvää myös on, että investointikustannus muodostuisi huomattavaksi suhteessa Ahvenanmaan maakunnan palvelutapahtumien määrään ja järjestelmän käyttöön nähden. Jos KTJ toteutettaisiin Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan omana rekisterijärjestelmänä, palvelutapahtumaa kohti kertyvien kustannuspaineiden johdosta Ahvenanmaan maakunnan asukkaat joutuisivat eriarvoiseen asemaan suhteessa muuhun Suomeen verrattuna siihen, että KTJ toteutettaisiin myös Ahvenanmaalla valtakunnallisena rekisterinä kuten nykyisin. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan KTJ -rekisterien ylläpito ja kehitystyö voidaan tuottaa kaikkein kustannustehokkaimmin valtakunnallisina rekistereinä. Rekisterien valtakunnallisuus takaa myös niiden laadukkaan ylläpidon jatkossa. Valtakunnallisena KTJ -tietojärjestelmä ja sen sisältämät perusrekisterit voidaan myös helposti integroida toimimaan yhteen muiden valtakunnallisten perusrekistereiden kanssa. Näin turvataan myös yhtenäiset ja laadukkaat digitaaliset palvelut.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan yhteiskunnan tietohuoltoa ja toimintoja monipuolisesti palvelevien perusrekistereiden ylläpidon siirtomahdollisuutta ei voi tarkastella muutoin kuin yhtenä kokonaisuutena. KTJ:n ylläpito muodostaa lisäksi kansallisen vakuusjärjestelmän perustan. Perusrekistereistä kiinteistörekisteri osoittaa maan jakautumisen omistusyksiköiksi ja lainhuuto- ja kiinnitysrekisteri ko. yksikön omistajan ja yksikköä rasittavat kiinnitykset (jotka on omistusoikeuden nojalla myönnetty). Näistä perusrekistereistä lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin tietosisällöllä on lisäksi julkinen luotettavuus. Tämä merkitsee sitä, että rekisterinpitäjällä on vahingonkorvausoikeudellinen ankara vastuu rekisteritietojen oikeellisuudesta. Rekisterinpitäjän on siten korvattava suoraan lain nojalla virheellisestä rekisteritiedosta aiheutunut vahinko. Kun lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin ylläpito vaatii erityisosaamista ja rekisterinpitäjällä on ankara vastuu rekisteritietojen oikeellisuudesta, tulee vaaditun erityisosaamisen hankkiminen pienen alueen rekisterinpitöä varten olemaan haasteellista. Ongelmaksi muodostuisi myös uuden Ahvenanmaan oman KTJ:n integrointi valtakunnallisiin rekistereihin kuin myös kiinteistötietojärjestelmän sisältämien rekisterien laadukas ylläpito.

Kun kiinteistönmuodostus ja kiinteistöjen rekisteröinti kuuluvat tällä hetkellä valtakunnan lainsäädäntövaltaan, maa- ja metsätalousministeriö katsoo edellä esitetyin perustein, ettei em. kokonaisuuden siirtoa tule jatkossakaan mahdollistaa pelkällä maakunnan päätöksellä. Siirto voisi siten olla mahdollinen jatkossakin vain Ahvenanmaan itsehallintolakiesityksen 30 §:n mukaisesti (lailla ja eduskunnan myötävaikutuksella).

30 § Eduskunnalle kuuluvan lainsäädäntövallan siirtäminen Ahvenanmaalle tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä

Kalastus

Kalastuksen osalta toimivaltajako valtakunnan ja Ahvenanmaan välillä pysyisi entisellään, mutta esimerkiksi kalastustuotteiden hinnoittelun ja vienninedistämisen osalta lainsäädäntövaltaa voidaan siirtää Ahvenanmaalle maakuntapäivien suostumuksella tavallisella lailla. Tältä osin maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole huomauttamista.

Maatalous

Lakiehdotuksen 30 §:n 1 momentin 13 kohdassa säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti, että maataloustuotteiden hinnat ja vienninedistäminen kuuluvat valtakunnan toimivaltaan. Ne voitaisiin kuitenkin siirtää maakunnan vastuulle tavallisella lailla. Tältä osin maa- ja metsätalousministeriö toteaa ensinnäkin, että itsehallintolain säännös on ajalta ennen Suomen jäsenyyttä Euroopan unionissa. Suomen liittyttyä Euroopan unioniin, maataloustuotteiden hinnoista ei voida enää sopia esimerkiksi aiemmin käytyjen maataloustuloneuvottelujen yhteydessä, vaan maataloustuotteiden hinnat määräytyvät markkinaperusteisesti. Euroopan unionissa maatalous kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Näin ollen Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan sisältö päätetään Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmän mukaisesti.

Voimassa olevan itsehallintolain säännöstä on vakiintuneesti tulkittu maataloustuotteiden hintojen osalta siten, että valtakunnan toimivaltaan kuuluvat ne tukijärjestelmät, joiden avulla kompensoidaan tuottajille maataloustuotteiden hintojen alenemista. Näihin tukimuotoihin ei liity esimerkiksi tietyistä valituista, vaikkapa eläinten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvien kulujen korvaamiselementtiä, vaan näiden tukien suuruus määräytyy joko pinta- alaperusteisesti tai eläinperusteisesti.

Edellä sanotun mukaisesti valtakunnan toimivaltaan on vakiintuneesti katsottu kuuluvan Euroopan unionin kokonaan rahoittamat suorat tuet eli ne tuet, jotka rahoitetaan Euroopan unionin

maataloustukirahastosta, sekä kansallisesti rahoitettavat maa- ja puutarhatalouden kansalliset tuet. Näistä edellä mainituista tukimuodoista säädetään Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetussa laissa (193/2013) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetussa laissa (1559/2001). Maakunnan toimivaltaan on sen sijaan katsottu kuuluvaksi Euroopan unionin maaseuturahastosta osarahoitettavat tukimuodot, jotka sisältyvät Ahvenanmaan maakunnan maaseudun kehittämissuunnitelmaan. Valtakunnalla on oma Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma.

Näin ollen momentin kohta tulisi maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan muuttaa vastaamaan nykyistä käytäntöä, eli valtakunnan toimivaltaan kuuluisivat Euroopan unionin kokonaan rahoittamat suorat tuet sekä maa- ja puutarhatalouden kansalliset tuet. Lisäksi käytetty termi ”vienninedistäminen” tulisi korvata termillä ”maataloustuotteiden markkinajärjestelyt”.

Eläinlääkäreiden ammatinharjoittamisoikeudet

Lakiehdotuksen 30 §:n 1 momentin 18 kohdan mukaan eduskunnalle kuuluvat mm. terveyden ja sairaanhoidon piirissä toimivien kelpoisuusvaatimukset, mutta toimivalta voitaisiin siirtää maakuntapäiville tavallisessa lainsäädäntömenettelyssä säädetyllä lailla perustuslain 72 §:n mukaisesti sekä maakuntapäivien suostumuksella.

Esityksen perusteluissa todetaan, että kyseinen 18 kohta vastaa voimassa olevan lain 27 §:n 29 kohtaa ja osaa 27 §:n 30 kohdasta, joiden katsotaan koskevan myös niitä, jotka toimivat eläinlääkintähuollon ja apteekkilaitoksen piirissä. Tämä perustelujen maininta on erityisen tarpeellinen selventämään säännöksen vakiintunutta tulkintaa.

Asiaa ei tule kuitenkaan jättää vain perustelujen maininnan varaan ottaen huomioon, että kyseessä on kokonaisuudistus, jolla on tarkoitus nykyaikaistaa vanhentunut sääntely ja poistaa siihen liittyneet epäkohdat. Maa- ja metsätalousministeriö ehdottaa, että 30 §:n 1 momentin 18 kohta muotoillaan uudelleen siten, että se kattaa paitsi terveyden ja sairaanhoidon piirissä myös eläinlääkinnässä toimivien kelpoisuusvaatimukset. Kyse on eläinlääkäriammattin harjoittamisen edellytyksistä. Näiden rinnastaminen laissa lääkäreiden ja hammaslääkäreiden ammatinharjoittamiseen on perusteltua, koska kaikkiin näihin ammatteihin liittyy samankaltaisia vastuita, velvoitteita ja oikeuksia, mm. lääkkeenmääräämisoikeus.

Eläintaudit ja eläinten lääkitseminen

Lakiehdotuksen 30 §:n 1 momentin 19 kohdan mukaan eduskunnalle kuuluvat mm. lääkkeet ja huumaavat aineet, ja 20 kohdan mukaan lisäksi eläinten ja eläintuotteiden maahantuonnin

kieltäminen sekä kotieläinten tarttuvien tautien torjunta. Toimivalta voitaisiin siirtää maakuntapäiville tavallisessa lainsäädäntömenettelyssä säädetyllä lailla perustuslain 72 §:n mukaisesti sekä maakuntapäivien suostumuksella.

Mainittu 19 kohta vastaa nykyisen lain 27 §:n 30 kohtaa. Mainittu 20 kohta vastaa nykyisen lain 27 §:n 31–33 kohtaa ja muodostaa poikkeuksen maakuntapäivien toimivalta-alasta maa- ja metsätalous, terveyden- ja sairaanhoito sekä eläinsuojelu ja eläinlääkintähuolto.

Eläintautien torjunnan osalta lain 48 §:ssä olisi myös nykyistä itsehallintolakia vastaavat säännökset hallintoasioita koskevan toimivallan jaosta. Pykälän mukaan tehtävistä, jotka kotieläinten tarttuvien tautien torjuntaa koskevan lainsäädännön mukaan kuuluvat valtakunnan viranomaiselle tai kunnille, huolehtii Ahvenanmaalla Ahvenanmaan hallitus tai muu maakuntapäiväläisissä määrätty viranomainen.

Sääntelyn lähtökohtien osalta ei ole huomauttamista. Tosin lain 48 §:ssä pitäisi maakuntaudistuksen myötä lukea kunnan sijasta maakuntalaisissa tarkoitettu maakunta, sillä eläintautien torjuntaa koskevat kuntien tehtävät, samoin aluehallintoviraston tehtävät, siirtyisivät Manner-Suomen osalta sille.

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö haluaa kiinnittää huomiota 30 §:n 1 momentin 20 kohdan perustelujen mainintaan, jonka mukaan ”oikeuden säätää villieläinten taudeista katsottiin ennen kuuluvan maakuntapäivien toimivaltaan”. Sana ennen aiheuttaa tässä yhteydessä epäselvyyttä, kun otetaan huomioon, että myös ehdotetun uuden lain sanamuoto kattaisi ainoastaan kotieläinten tarttuvat taudit. Euroopan unionin eläintautilainsäädäntö ja sen kansallinen täytäntöönpanolainsäädäntö ovat kokonaisuus, joka kattaa lähtökohtaisesti kaikki eläimet. Luonnonvaraisten eläinten eriyttäminen kokonaisuudesta on ongelmallista, ja nykyisin vallitsevan tulkinnan mukaan Ahvenanmaalla sovelletaankin kaikilta osin valtakunnan eläintautilakia. Tästä syystä maa- ja metsätalousministeriö ehdottaa, että itsehallintolain kokonaisuudistuksen yhteydessä olisi tarkoituksenmukaista muuttaa 20 kohdan sanamuoto kattamaan eläinten tarttuvat taudit.

Lakiluonnoksen 26 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan ulkomaankauppa on ala, jota ei voida siirtää eduskunnan lainsäädäntövallasta ilman perustuslain muutosta. Perustelujen mukaan kuitenkin muita kuin kauppapoliittisia, esim. teknisistä turvallisuusvaatimuksista johtuvia, rajoituksia koskeva toimivalta ei määräydy ulkomaankauppaa koskevan toimivaltasäännöksen mukaisesti vaan se arvioidaan sen oikeudenalan perusteella, johon toimenpide asiasisällöltään lähinnä liittyy. Esimerkiksi elintarvikkeiden ja eläinten rajat ylittävän kaupan osalta kauppapolitiikkaa ja turvallisuusvaatimuksia ei ole aina mahdollista erottaa toisistaan. Tämä tuskin kuitenkaan aiheuttaa ongelmia ehdotetun lain soveltamiselle.

6 luku Tuomiovalta

Ei lausuttavaa.

7 luku Hallinto

46 § Yhteiset hallintoasiat

Maa- ja metsätalousministeriö ei puolla ehdotettua 46 §:n 3 kohtaa. EU:n maatalous- ja kalastuspolitiikkaa koskevien kysymysten osalta on koko EU:n jäsenyyden ajalta kokemusta kyseisten politiikan alojen täytäntöönpanosta valtakunnassa ja Ahvenanmaalla. Mikäli niihin on liittynyt epäselvyyksiä on tilanteet neuvotteluteitse pyritty ratkaisemaan ottaen huomioon itsehallintolaki ja erityisesti sen 9 a luku (Euroopan unionin asiat) tai erityisen vaikeissa kysymyksissä haettu ratkaisua itsehallintolain 60 §:n 2 momentin perusteella. Ehdotus siitä, että unionin maatalous- ja kalastuspolitiikan toteuttamisesta olisi neuvoteltava sopimusasetuksessa säädetyn mukaisesti, ei parantaisi edellytyksiä ratkaista suhteellisen harvoin syntyviä erimielisyyksiä tai niihin liittyviä menettelyjä. Lisäksi sopimusasetus on instrumenttina ehdotetussa 43 §:ssä lähtökohtaisesti tarkoitettu valtakunnalle tai Ahvenanmaalle kuuluvien tehtävien siirtämiseksi, ei neuvottelumenettelyjen säätelemiseksi. Perusteluissa esitetään myös, että säännös vastaa voimassa olevan lain 18 §:n 15 kohtaa sekä 30 §:n 19 kohtaa. Näin ei kuitenkaan ole, sillä vaikka voimassa olevissa säännöksissä säädetään neuvotteluelvoitteista, vaatimusta sopimusasetuksesta ei ole.

Maataloustuottajien kanssa käytävien neuvottelujen osalta maa- ja metsätalousministeriö toteaa ensinnäkin, että valtio on velvollinen lain mukaan neuvottelemaan tuottajien kanssa ainoastaan kansallisia tukia koskevien esitysten tekemisestä Euroopan unionille (maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) 8 §). Muilta osin lakisäätteistä velvollisuutta neuvottelujen käymiseen maataloustuottajien kanssa ei ole, joskin tuottajien keskusjärjestöt osallistuvat osaltaan keskusteluihin tukijärjestelmien sisällöstä ja sisällön valmisteluun. Vaikka laissa ei ole säädetty Ahvenanmaan maakunnan oikeudesta osallistua näihin ns. kansallisen tuen neuvotteluihin, Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle lähetetään aina kansallisten tukien neuvotteluihin kokouskutsu sekä kokousasiakirjat ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen edustajilla on aina oikeus osallistua näihin neuvotteluihin.

Euroopan unionissa maatalous kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Näin ollen Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan sisältö päätetään Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmän mukaisesti, jolloin päätöksenteossa on mukana neuvoston lisäksi Euroopan parlamentti sekä komissio, jonka rooli on valmistelussa keskeinen. Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallintolakiluonnoksen mukaan muun muassa oikeus osallistua valtioneuvoston piirissä Euroopan unionissa tehtäviä päätöksiä edeltävään Suomen kannanottojen valmisteluun. Näin ollen Ahvenanmaan asema tulee varmistettua jo itsehallintolakiluonnoksen 11 luvun (Euroopan unionin asiat) säännösten nojalla.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa lisäksi, että Ahvenanmaan maakunnan hallitus on edustettuna EU18-jaostossa eli jaostossa ”maatalous ja elintarvikkeet”. Mainittu jaosto käsittelee säännöllisesti Suomen kannat esimerkiksi ennen kutakin tulevaa ministerineuvoston kokousta. Ahvenanmaan maakunnan hallitus on edustettuna myös EU17-jaostossa eli jaostossa ”kalastus”.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että ehdotetussa uudessa itsehallintolaissa on ilman esitettyä 46 §:n 3 kohtaa riittävästi muita menettelyjä EU maatalous- ja kalastuspolitiikan tehokkaalle toimeenpanolle.

8 luku Aloite, neuvottelu, kuuleminen, virka-apu ja toimivaltariidat

55 § Toimivaltariidat ratkaiseminen

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että 77 §:ssä ehdotettu säännös menee käytännössä osittain päällekkäin esityksen 55 §:n kanssa, jossa Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunnalle on ehdotettu varsinaista ratkaisijan roolia toimivaltaa koskevissa erimielisyyskysymyksissä. Onko tarkoitus, että valtion viranomaisen esimerkiksi ennen 77 §:n 1 momentin mukaista päätöstä joutuisi ristiriitatilanteessa siirtämään asian Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunnalle ja tekisi päätöksensä vasta saatuaan valtuuskunnan suosituksen ratkaisuksi. Jos valtion viranomaisen tekee päätöksen, joka ei noudata suositusta ja/tai Ahvenanmaan kantaa, voidaanko asia tällöin 55 §:n mukaisesti siirtää uudelleen Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunnalle varsinaista toimivaltaa koskevaa ratkaisua varten? Tällä menettelyllä ahvenanmaalaiset viranomaiset voisivat viedä 77 §:n perusteella tehdyt omalta kannaltaan ei-toivotut valtion viranomaisten päätökset uudelleen Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunnalle ratkaistaviksi. Jos valtion viranomaisen katsoo, ettei se voi yhtyä valtuuskunnan ratkaisuun, se joutuisi viemään asian korkeimpaan oikeuteen, jolloin menettelyyn käytetty aika monipolvisena ylittäisi merkittävästi nykyisen menettelyyn tarvittavan ajan. Tämä voisi myös johtaa EU:n lainsäädännössä olevan velvoitteen rikkomiseen. Hallintopäätöksen kohdejoukon kannalta menettely olisi vaikeaselkoinen ja tehtävän päätöksen ennustettavuus heikkenisi.

Edellä selostettu esimerkki osoittaa, että ehdotettu menettely on monimutkainen ja voi johtaa ratkaisujen viipymiseen ja epäselvyyteen Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunnan roolista 77 ja 55 §:ien soveltamisessa. Vaarana on myös, että korkeimmalle oikeudelle tulevat asiat lisääntyisivät. Tämän vuoksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunnan roolia ei ko. asioissa tulisi muuttaa ratkaisuja tekeväksi. Korkeimman oikeuden rooli ratkaisijana tulisi säilyttää. Tämä edellyttäisi ehdotettujen 55 ja 77 §:ien muuttamista sekä nykyisen itsehallintolain 60 §:n 2 momentin säilyttämistä. Jos Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunnan roolin korostaminen kuitenkin pidetään erityisen tärkeänä ja se saa muiden ministeriöiden kannatuksen, voitaisiin vaihtoehtoisesti poistaa 77 §:n 2 momentti, jolloin pakollinen valtuuskunnalle siirto ja sen ennakkokuuleminen ko. erityisasioissa poistuisi ja ristiriitaiset asiat ratkaistaisiin 55 §:ssä ehdotetun menettelyn mukaisesti.

Nykyinen itsehallintolain 60 § 2 momentti on osoittautunut toimivaksi menettelyksi ristiriitatilanteissa. Komiteamietinnön perusteella korkein oikeus on käsitellyt kolme tapaus 60 §:n 2 momentin perusteella, joka on sama määrä tapauksia, joihin maa- ja metsätalousministeriö on ollut osapuolena. Maa- ja metsätalousministeriöllä on siten käytännössä saatua kokemusta 60 §:n 2 momentin toimivuudesta. Se mahdollistaa tehokkaan menettelyn, joka sisältää molempien

osapuolten perusteellisen kuulemisen sekä korkeimmalta oikeudelta saatavaa lopullista ratkaisua vaikeisiin toimivaltakiistoihin.

9 luku Ahvenanmaan talous

Ei lausuttavaa.

10 luku Kansainväliset velvoitteet

Ei lausuttavaa.

11 luku Euroopan unionin asiat

77 § Päätöksenteko kun jäsenvaltiossa saadaan ryhtyä vain yhteen hallintotoimenpiteeseen

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että kalastus on pitkään kuulunut Ahvenanmaan toimivaltaan. Valtakunnassa on vuoden 2017 alusta otettu käyttöön uusi kalastuskiintiöjärjestelmä, jota koskevan lain (1048/2016) 12 §:n 2 momentin mukaisesti maa- ja metsätalousministeriö päätti 22.12.2016 Suomelle vahvistettujen kalastuskiintiöiden jaosta valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan kesken. Päätöksentekomenettelyssä noudatettiin itsehallintolain (1144/1998) 59 b §:n 2 momenttia. Ahvenanmaan maakunnan hallitus kyseenalaisti maa- ja metsätalousministeriön toimivallan päättää asiasta.

Maa- ja metsätalousministeriön esityksestä korkein oikeus antoi 29.6.2017 itsehallintolain 60 §:n 2 momentin perusteella ratkaisunsa (H2016/170) asiasta, joka koski kalastuskiintiöiden jakoa Ahvenanmaan ja valtakunnan välillä. Ratkaisun mukaan maa- ja metsätalousministeriöllä on itsehallintolain 59 b §:n 2 momentin perusteella toimivalta kiintiöjaosta päättämiseen Ahvenanmaan ja valtakunnan kesken. Ennen päätöksentekoa asiasta tulee neuvotella maakunnan kanssa ja pyrkiä yhteisymmärrykseen. Päätöksenteossa maakunnan näkökannat on otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon.

Korkeimman oikeuden ratkaisu on periaatteellisesti tärkeä ja se tulisi ottaa huomioon Ahvenanmaan itsehallintolain uudistuksessa siten, että itsehallintolain 59 b §:n 2 momentin määräykset toistetaan pysymään sellaisinaan voimassa. Kalastuskiintiöiden jakamista koskeva päätöksentekoprosessi oli vaativa ja pitkä neuvottelu, josta vastikään on saatu korkeimman oikeuden linjaus. Tämän vuoksi maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että 59 b §:n 2 momentin säännökset tulee asiasisällöltään jättää muuttamatta. Tärkeätä on säilyttää periaate siitä, että valtakunnan viranomaisen voi tehdä päätöksen asiasta, jossa EU:n määräykset epäsuorasti tai suorasti edellyttävät yhtä toimenpidettä. Tärkeä periaate on myös se, että neuvotteluissa tulee pyrkiä yhteisymmärrykseen ja että Ahvenanmaan viranomaisen kannat otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon.

Kyseisiä määräyksiä ehdotetaan mietinnössä korvattavan uudella 77 §:llä. Sen 1 momentti on muotoiltu hieman uudelleen, mutta se vastaa nykyisiä säännöksiä ja sisältää siten em. tärkeät

periaatteet. Pykälän toiseen momenttiin on kuitenkin sisällytetty säännös siitä, että jos ahvenanmaalainen ja valtion viranomaiset ovat erimielisiä 1 momentissa tarkoitettussa asiassa suoritettavasta toimenpiteistä, on asia siirrettävä Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunnalle, joka antaa suosituksen ratkaisuksi. Tämä eroaa nykyisestä määräyksestä, jonka mukaan erimielisyyttä koskevista asioista voidaan pyytää Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunto. Tämä on toisaalta myös ristiriidassa ehdotetun momentin yksityiskohtaisten perustelujen kanssa, jossa lähdetään nyky säännöksen mukaisesti siitä, että pyyntö voidaan jättää Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunnalle. Epäselväksi jää siis, ehdotetaanko asian valtuuskunnalle siirtämisen velvoitetta vai ei. Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunta antaa kuitenkin näissä tapauksissa ainoastaan suosituksen.

Maa- ja metsätalousministeriö ei kannata 77 §:n 2 momenttiin kirjoitettua velvoitetta siirtää asia Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunnalle. Se johtaisi siihen, että erimielisyyttä koskevista asioista jouduttaisiin aina odottamaan valtuuskunnan suositusta ratkaisuksi, joka suosituksena ei kuitenkaan olisi sitova. Kyseinen säännös saattaa käytännössä mennä osittain päällekkäin esityksen 55 §:n kanssa, jossa Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunnalle on ehdotettu varsinaista ratkaisijan roolia toimivaltaa koskevilla erimielisyyskysymyksissä. Epäselväksi jää, miten 77 §:n mukaisissa tilanteissa 55 § toimisi.

12 luku Virkakieli ja kielelliset oikeudet

Ei lausuttavaa.

13 luku Erityisiä säännöksiä

Ei lausuttavaa.

14 luku Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Muutosehdotuksen johdosta ehdotetaan muutosta myös lakiehdotuksen siirtymäsäännöksissä olevaan 108 §:ään. Säännöksen tarkoituksena on lainsäädäntövallan jaon osalta selventää ja vahvistaa ”status quo” lain voimaantulohetkellä eli ennen uuden lain mukaisesti mahdollisesti toteutettavia toimivallansiirtoja. Pykälässä on nykyisen itsehallintolain 18 §:n sisältöä vastaava luettelo maakunnan toimivaltaan lain voimaantulohetkellä kuuluvista aloista. Luettelon mukaan maakunnalle kuuluisi terveyden- ja sairaanhoito [27 §:n 24, 29 ja 30] kohdassa säädetyin poikkeuksin eli pois lukien mm. terveyden ja sairaanhoidon piirissä toimivien kelpoisuusvaatimukset. Maakunnalle kuuluisi myös eläinsuojelu ja eläinlääkintähuolto [27 §:n 31–33] kohdassa säädetyin poikkeuksin. Hakusulkeissa olevat viittaukset kohdistuvat voimassa olevaan itsehallintolakiin ja ne on ilmeisesti tarkoitus kohdistaa ehdotetun lain säännöksiin. Eläinlääkintähuoltoa koskevan maininnan yhteyteen olisi syytä maa- ja metsätalo-usministeriön mielestä ottaa vastaava viittaus kuin terveyden ja sairaanhoitoa koskevan maininnan yhteyteen eli sulkea maakunnan toimivallasta pois eläinlääkinnässä toimivien kelpoisuusvaatimukset 30 §:n 1 momentin 18 kohtaan viittaamalla.

Suhde perustuslakiin ja lainsäätämisyjärjestykseen

Ei lausuttavaa.

Yleisperustelut (Nykytila ja sen arviointi, Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset, Esityksen vaikutukset, Hallituksen esityksen valmistelu)

Ei lausuttavaa.

Muuta

Ei lausuttavaa.

Rämänen Timo
Maa- ja metsätalousministeriö

Rämänen Timo
Maa- ja metsätalousministeriö